DEMENTIE EN DAN ?

Frans Hoogeveen

Lectoraat Psychogeriatrie

www.dehaagsehogeschool.nl/lectoraatpg

Frans Hoogeveen

- Lector Psychogeriatrie Haagse Hogeschool
- Psycholoog complexe PG-zorg Florence
- Hoofdredacteur tijdschrift Denkbeeld
- Kroegbaas Alzheimer Café Rijswijk

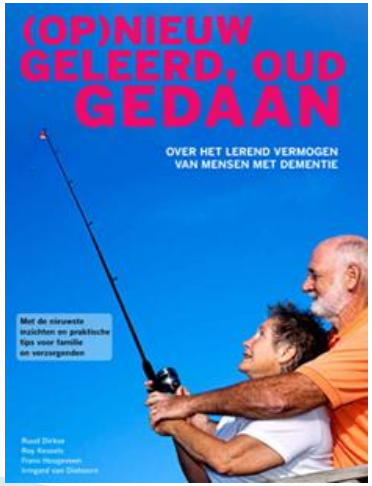

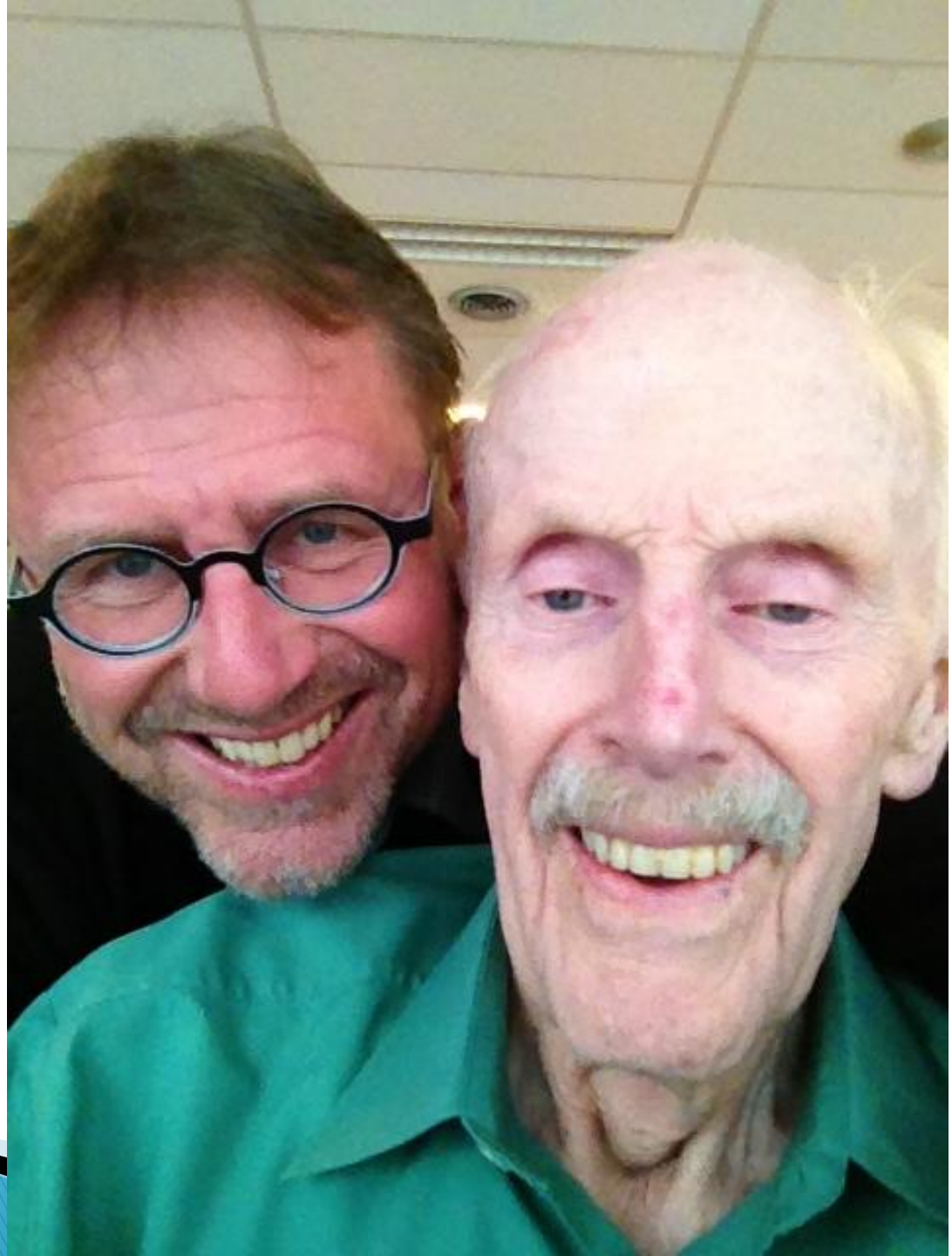

Themabespreking ‘Dementie en dan?’

- Waar komen mensen met dementie en hun mantelzorgers voor te staan nadat de diagnose ‘dementie’ is gesteld?
- Wat kunnen we doen om de kwaliteit van leven van alle betrokkenen te ondersteunen?
- Wat is er nodig om een meer dementievriendelijke samenleving tot stand te brengen?

AUTHENTIC
B.U.M.
EQUIPMENT

Rudi Westendorp
OUD WORDEN ZONDER HET TE ZIJN
Over vitaliteit en veroudering

INTERVIEW
Professor Rudi Westendorp
"ALS JE VEEL SEKS HEBT, LEEF JE KORTER"

Nothing is more beautiful than the love

that has weathered the storms of life.

[JEROME K. JEROME]

Joris Slaets

Hoogleraar Ouderengeneeskunde UMC Groningen

‘Hoe wil je oud worden vind ik interessanter dan *hoe oud wil je worden*. Maar de hele gezondheidszorg is gericht op het uitstellen van sterven. Ik weet niet of een heel hoge leeftijd bereiken zo fantastisch is. Het gaat om kwaliteit van leven, prettig oud worden. Dan praat je over zaken als het geven en ontvangen van liefde, aandacht, vriendschap, zinvolle activiteiten’.

Dementie

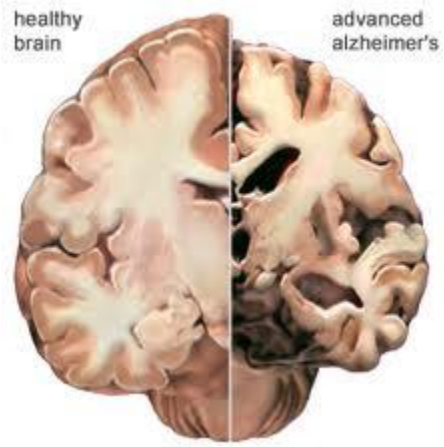

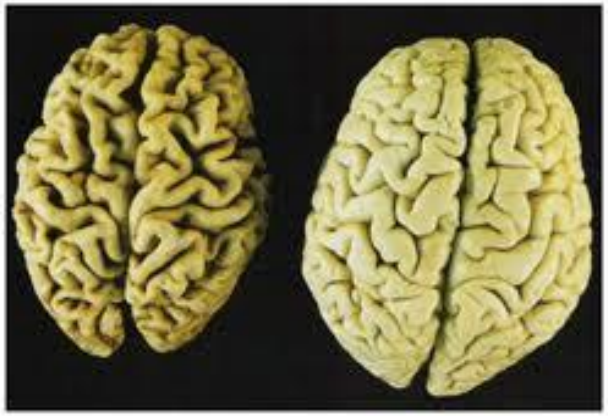

- Ernstige geheugenstoornissen
- Stoornis in tenminste 1 andere denkvaardigheid (taalgebruik, herkennen van mensen of voorwerpen, aandacht, handelen, plannen)
- Klachten verstoren het dagelijks leven
- Klachten zijn niet omkeerbaar

Leeftijd en kans op dementie

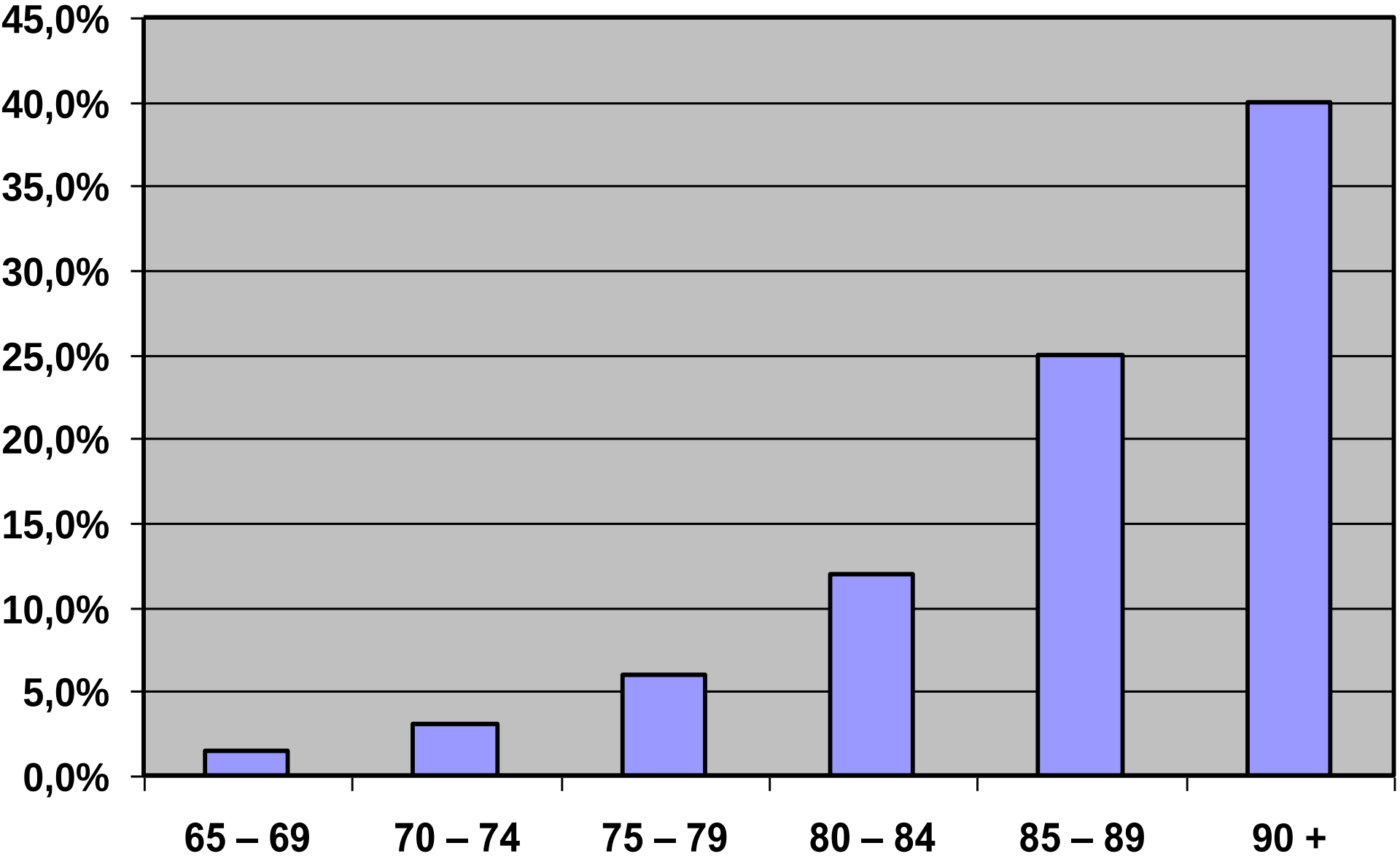

Prognose aantal mensen met dementie als gevolg van de vergrijzing

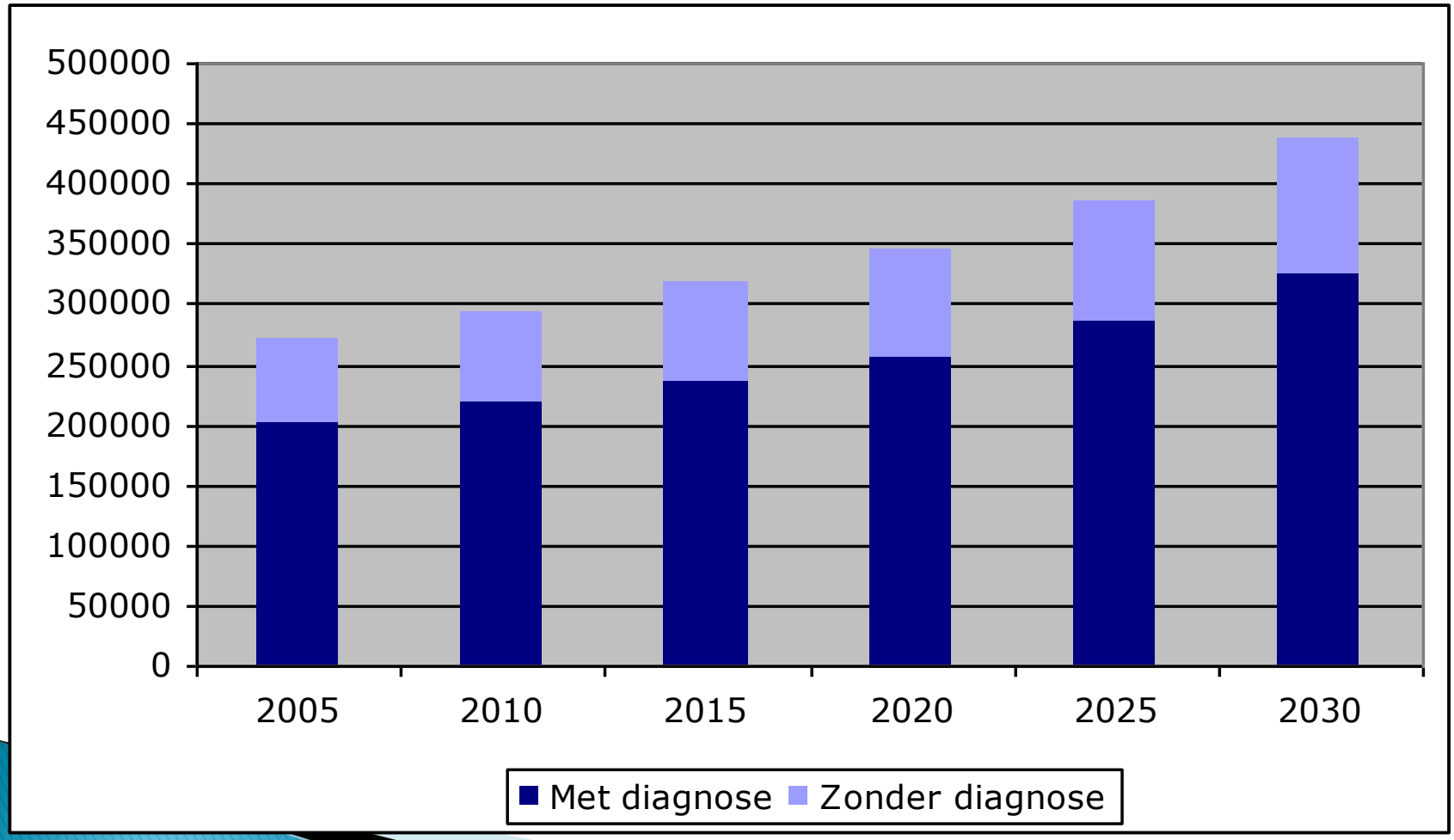

klik hier …..

Ziekte van Alzheimer

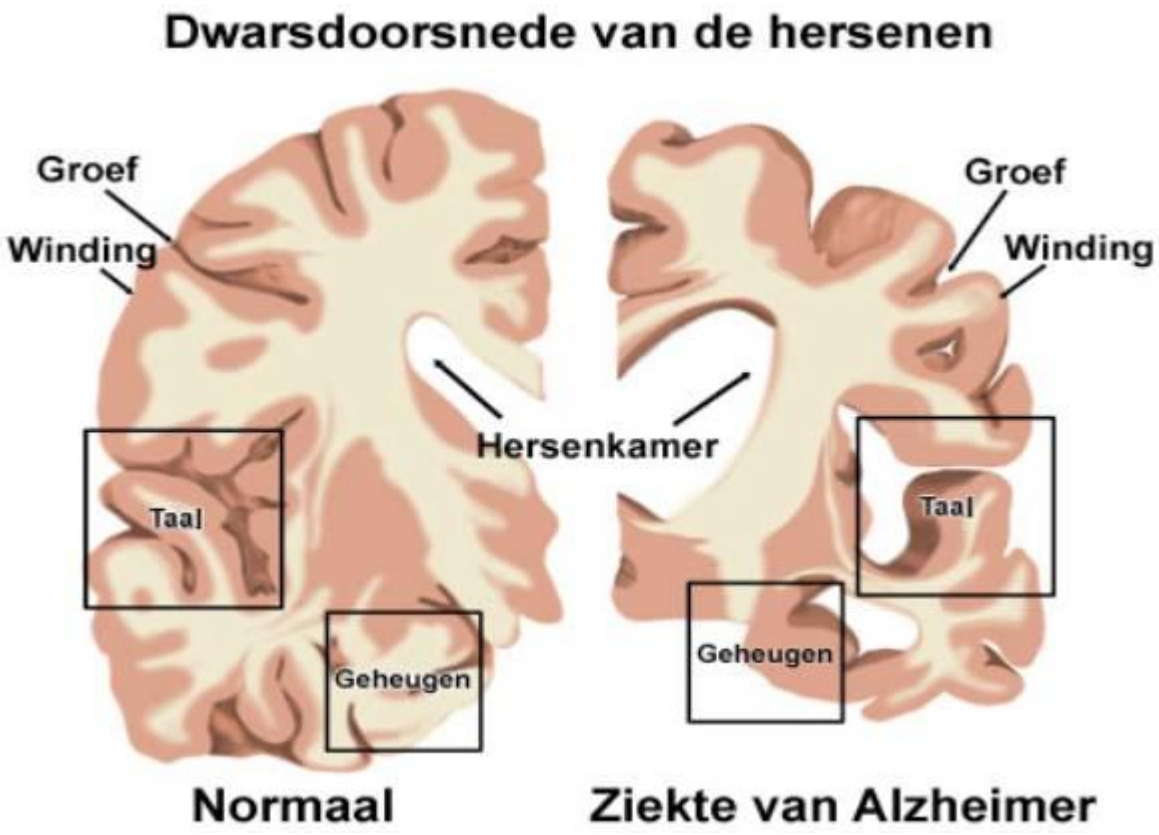

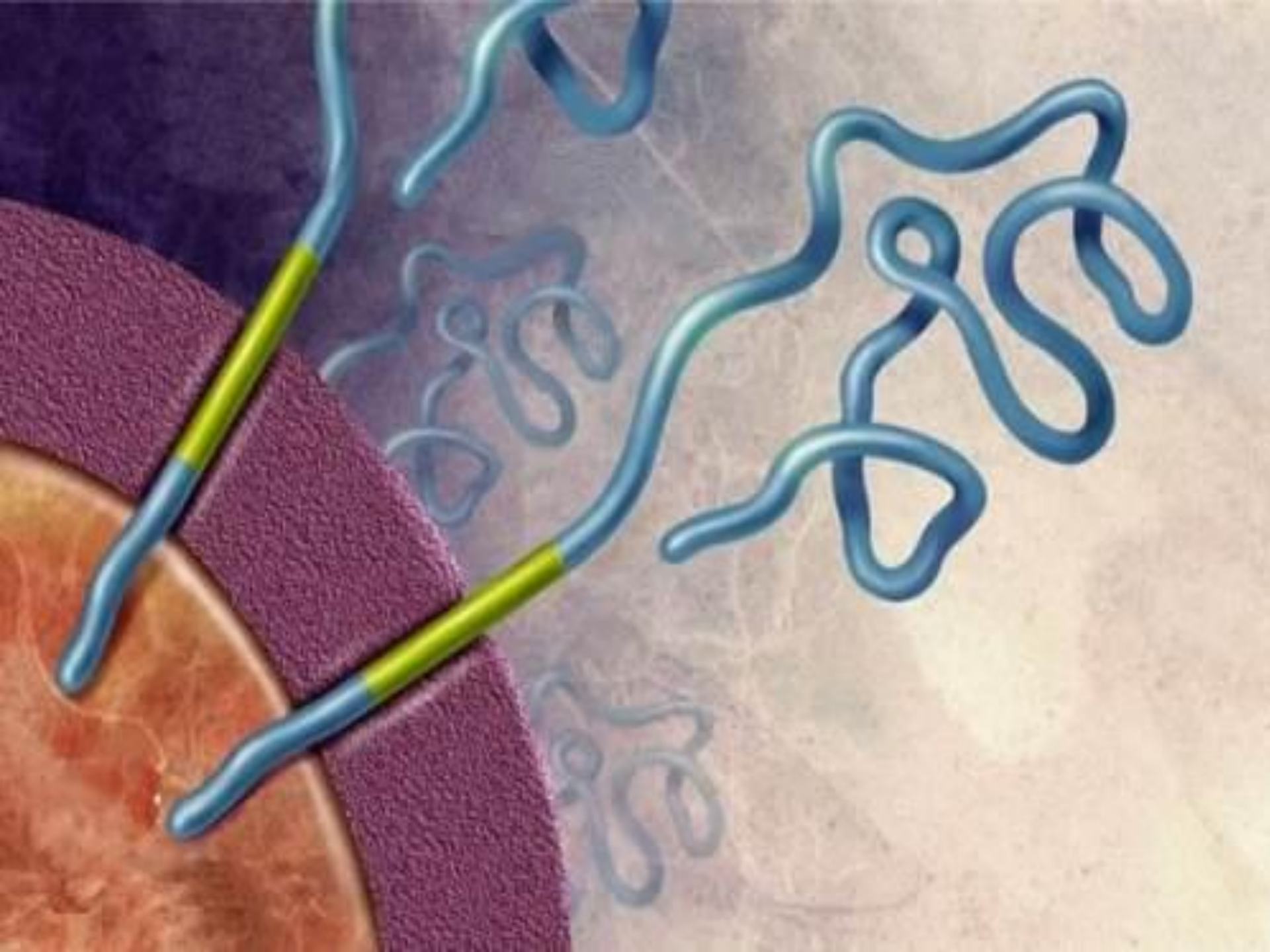

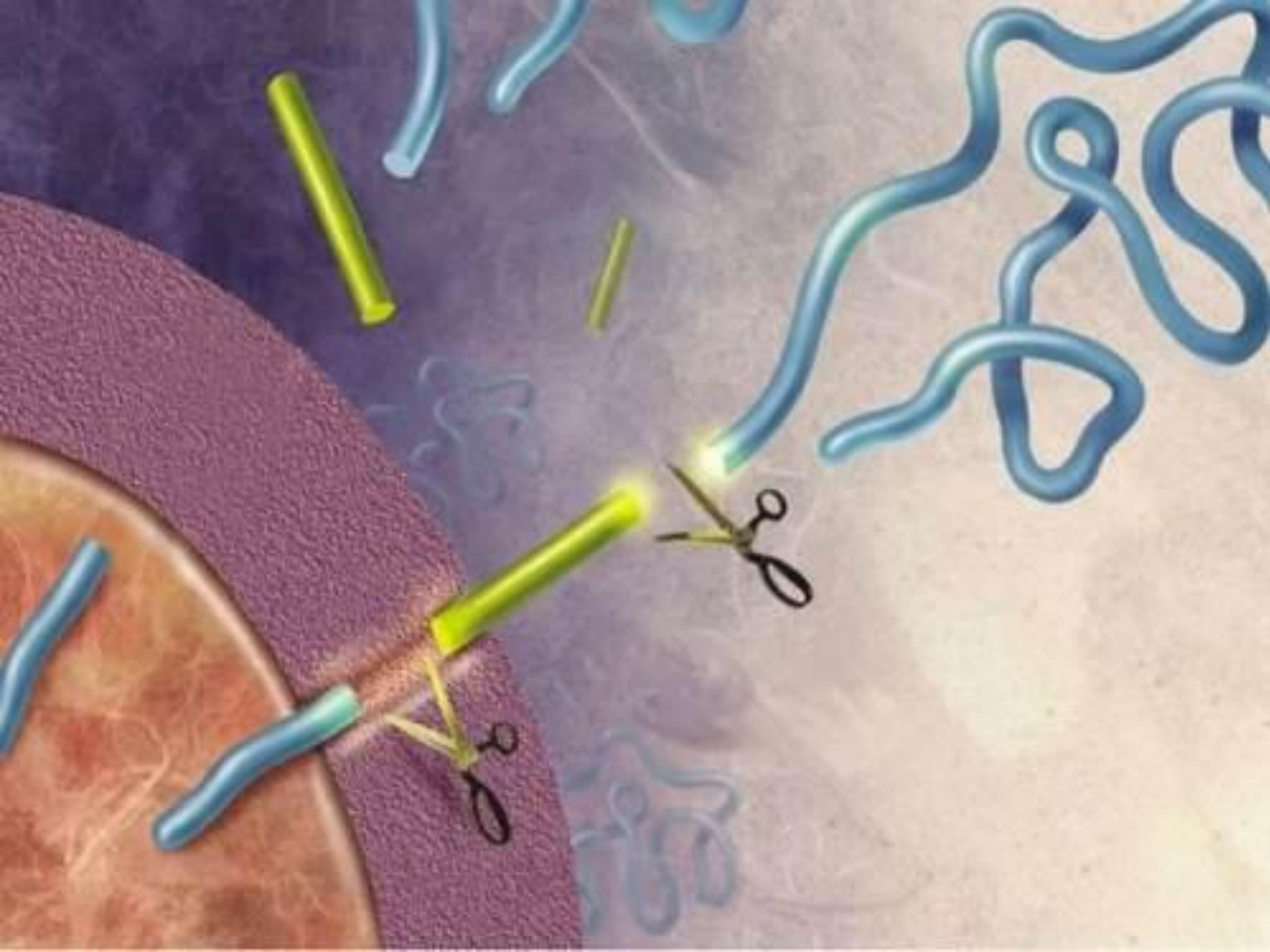

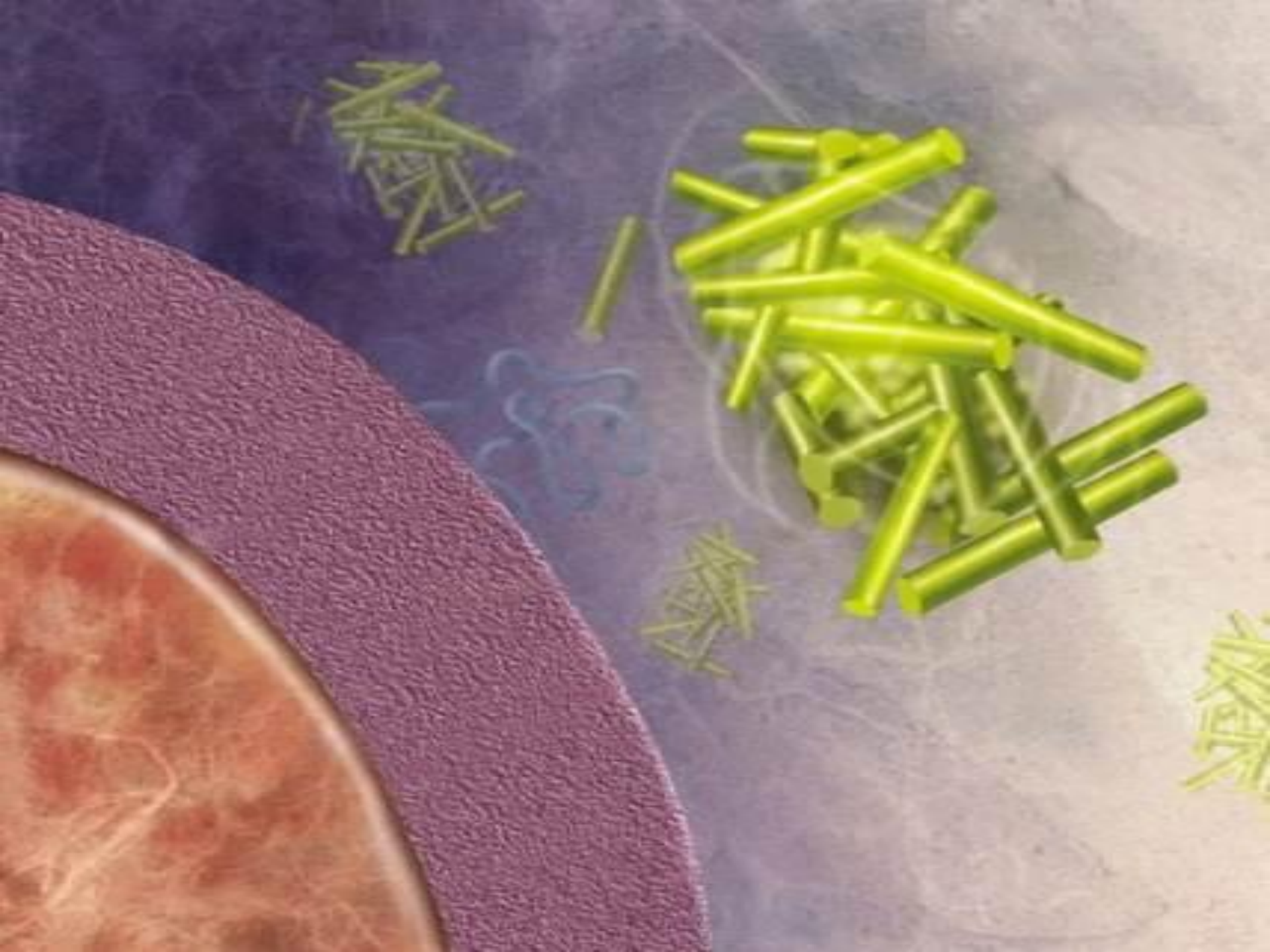

Dementie

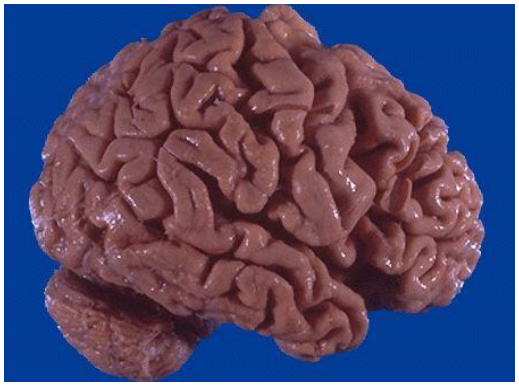

- **Curatief:**
- Behandeling staat in de kinderschoenen

- **Preventief:**
- Gezonde levenswijze
- Verrijkte omgeving en actief blijven
- Bewegen

Risicofactoren dementie

- Leeftijd
- Geslacht
- Milde Cognitieve Stoornissen (MCI)
- APOE4
- Dementie in de familie
- Lage opleiding

Risicofactoren dementie

- Kunnen worden verdeeld in twee groepen:
- Factoren die we niet kunnen beïnvloeden
- Factoren die kunnen worden beïnvloed door gezondheids-, leefstijl- of omgevingsfactoren

Niet beïnvloedbaar:

- Leeftijd en geslacht
- Aanleg

– dementie op jonge leeftijd: veranderingen in bepaalde genen op drie chromosomen

– dementie op hoge leeftijd bij mensen met het APOE4 gen

Ten dele beïnvloedbaar:

- Cardio-vasculaire risico's
- Hoge bloeddruk
- Diabetes
- Cholesterol
- Inflammatie
- Stress
- Slaap
- Hoofd trauma

Ten dele beïnvloedbaar:

- Immunisatie als preventieve maatregel
- Timing start medicatie
- Veel bewegen
- Voeding
- Sociale en intellectuele activiteiten

ONE
WAY
Sportage

Themabespreking ‘Dementie en dan?’

- Waar komen mensen met dementie en hun mantelzorgers voor te staan nadat de diagnose ‘dementie’ is gesteld?
- Wat kunnen we doen om de kwaliteit van leven van alle betrokkenen te ondersteunen?
- Wat is er nodig om een meer dementievriendelijke samenleving tot stand te brengen?

Dementie: 2 slachtoffers

- Patiënt
- Familie (partner, kinderen)

Wat betekent het voor de dementerende?

- Er is iets mis
- De schok na de diagnose
- Gradaties van besef
- Het falende geheugen
- Verlies van overzicht en controle
- Onveiligheid, angst en houvast zoeken
- Kwaliteit van leven
- Uitzichtloos lijden

Wat betekent het voor de naaste?

- De schok na de diagnose
- Verlies en rouw
- Zorgen en nog eens zorgen
- Ook zorgen voor jezelf!

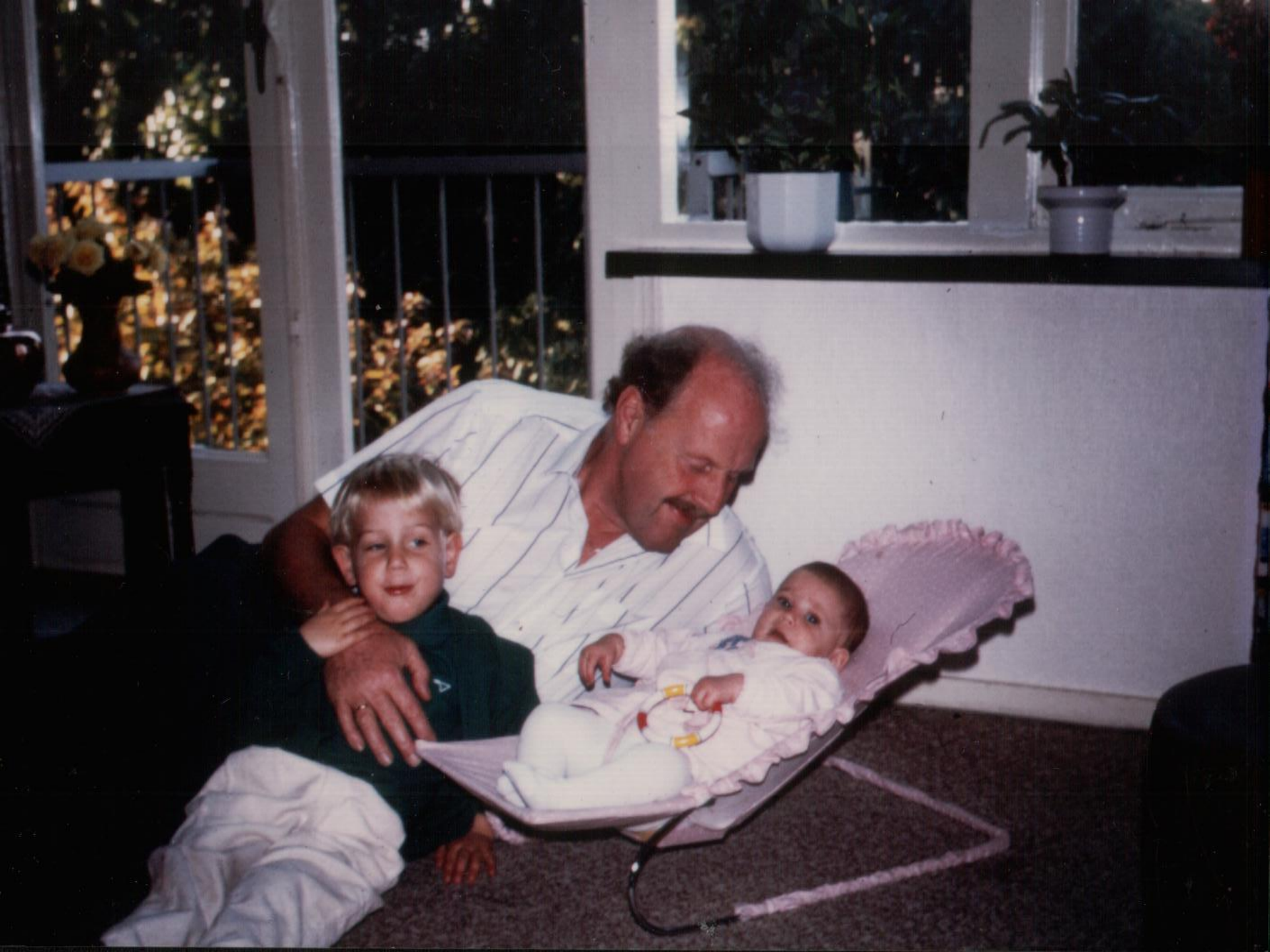

SEALIFE
FISHERMAN
RESTAURANT

- “IK WIL AN MEER ZIEN. ZE LIGT IN HET ZIEKENHUIS. IN MIJN VERGEETACHTIGHEID ZIE IK HAAR, MIJN SCHATJE, PRAKTISCH NIET MEER. ONZIN NATUURLIJK, MAAR IK ONDERVIND DIT ZO. IK WAS ALTIJD DE LAATSTE TIJD (JAREN) BIJ HAAR. NU “DENK” IK: “IK ZIE AN TE WEINIG”. EEN ROTGEDACHTE”.

- “TOM GEBELD. FRANS VRAGEN WIE VANAVOND NAAR AN GAAT. AN VRAGEN WAAR ZE LIGT HOE HET MET HAAR GAAT”.

- “FRANS KOMT MORGENMIDDAG NAAR MIJ TOE EN GAAT DAN MET MIJ NAAR ANNA IN HET ZIEKENHUIS. DAT IS VANDAAG AAN HET EIND VAN DEZE DAG”.

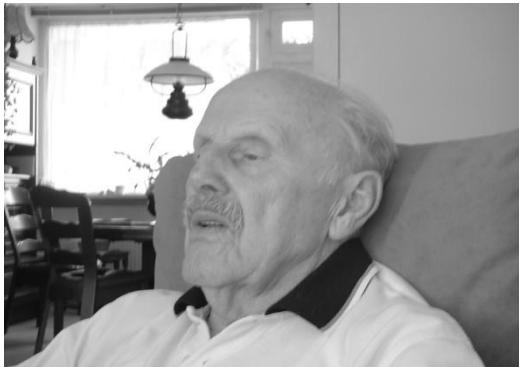

- “FRANS BELDE 14.00 UUR. FRANS KOMT OM 16.00 MIJ HALEN. FRANS HIER OM NAAR JOORTJE (DOORGESTREEPT) AN TE GAAN. 12.00 UUR KOMT WIJKZUSTER OM TE ETEN”.

- “TOM BELDE MIJ OP. IK HEB TOEN MET HEM GESPROKEN EN HEM VERTELD DAT MIJN KOP EEN ZEEF IS. IK KAN NIETS ONTHOUDEN VAN EEN GESPREK EN WAT GESPROKEN IS”.

- “VANDAAG OP ZONDAG. MET FRANS NAAR MOEDER. EIND VAN DE MIDDAG ONTMOET IK FRANS DUS HIER. HIJ KOMT HIER NAAR TOE”.

- “VANMIDDAG MET FRANS NAAR AN GEWEEST IN HET ZIEKENHUIS. ZE ZAG ER GOED UIT EN WAS BLIJ ME TE ZIEN. GEZELLIG ZITTEN PRATEN. AN MAG 1 SEPTEMBER NAAR HUIS. MORGEN, AAN HET EIND VAN DE DAG, KOMT ZOON FRANS NAAR MIJ TOE”.

HILFIGER
VARSITY

HILFIGER
VARSITY
NORTHWINGS
52

Themabespreking ‘Dementie en dan?’

- Waar komen mensen met dementie en hun mantelzorgers voor te staan nadat de diagnose ‘dementie’ is gesteld?
- Wat kunnen we doen om de kwaliteit van leven van alle betrokkenen te ondersteunen?
- Wat is er nodig om een meer dementievriendelijke samenleving tot stand te brengen?

Kwaliteit van de levensloop

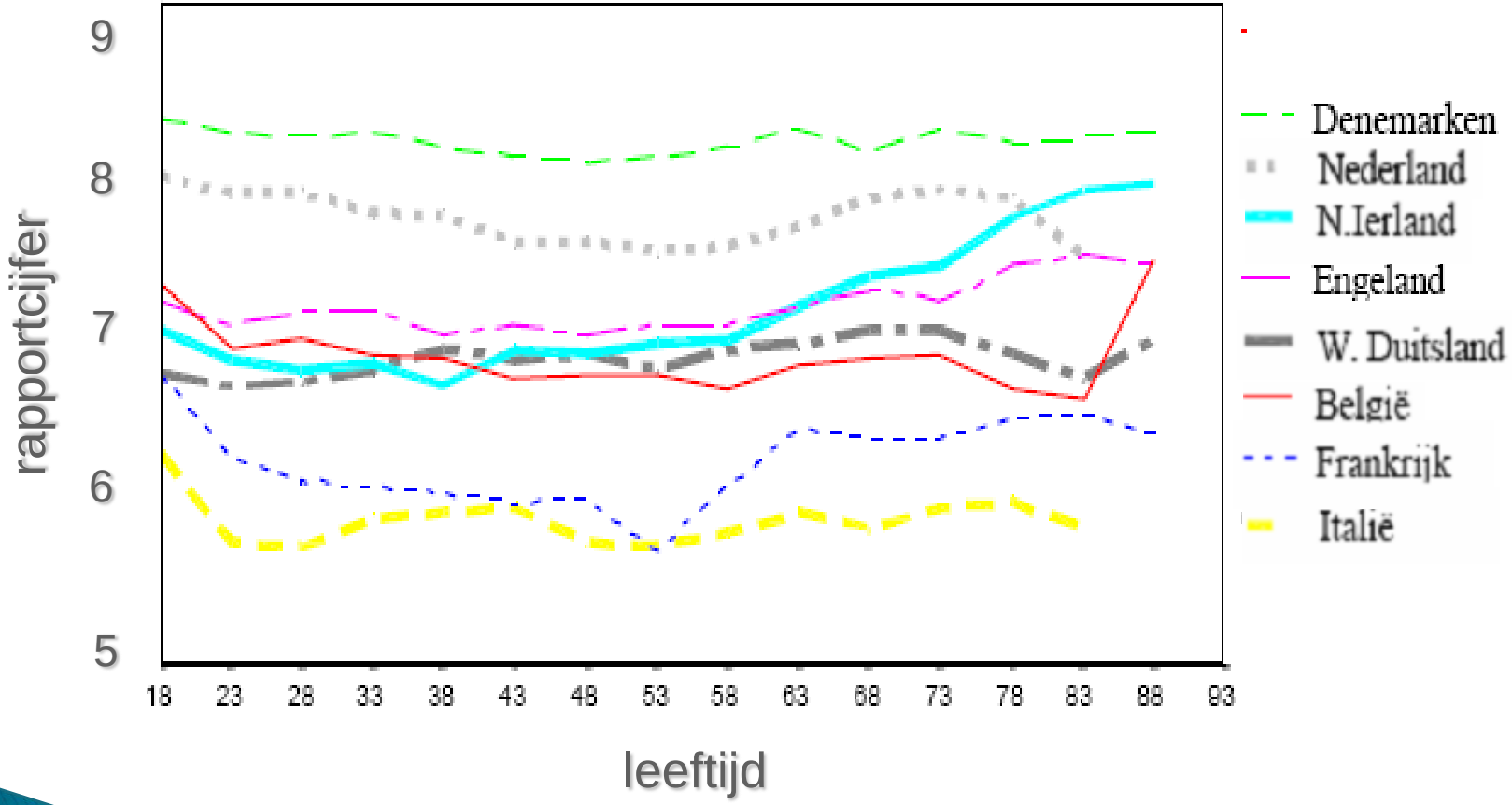

Veenhoven Geron 2006;8:58-61

Disability paradox

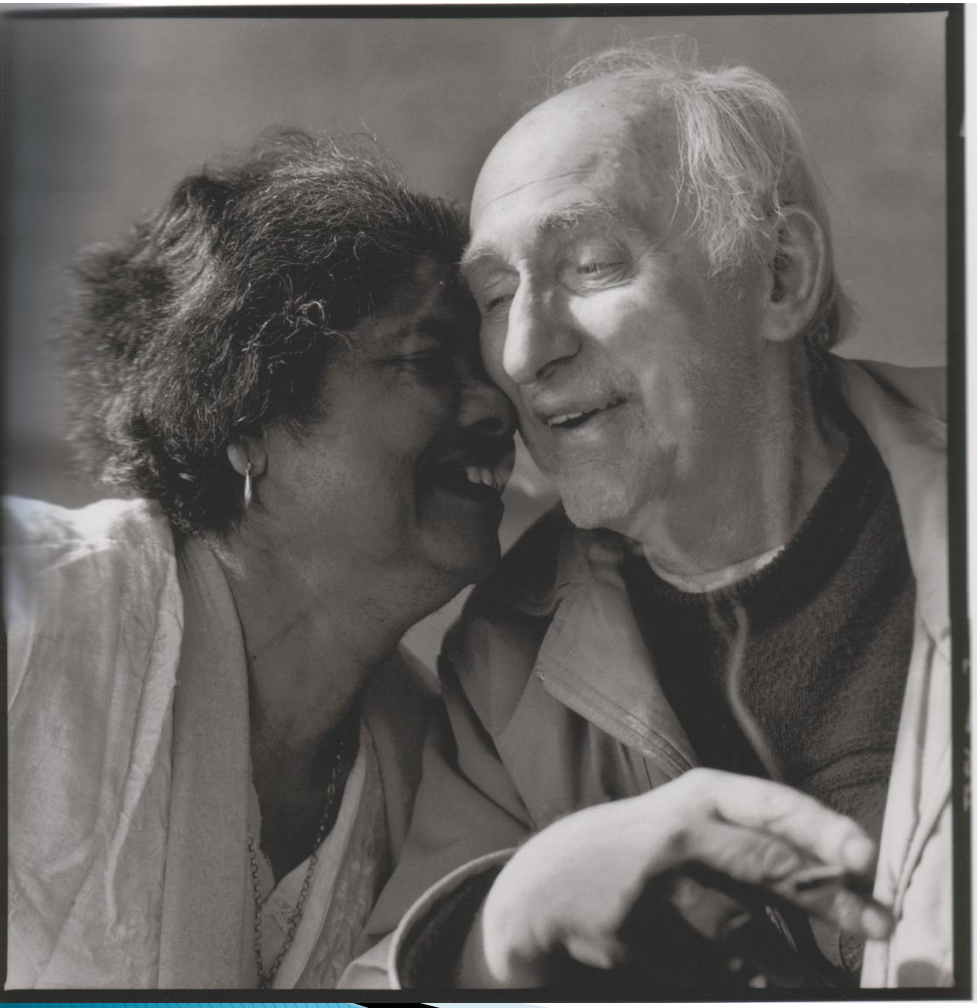

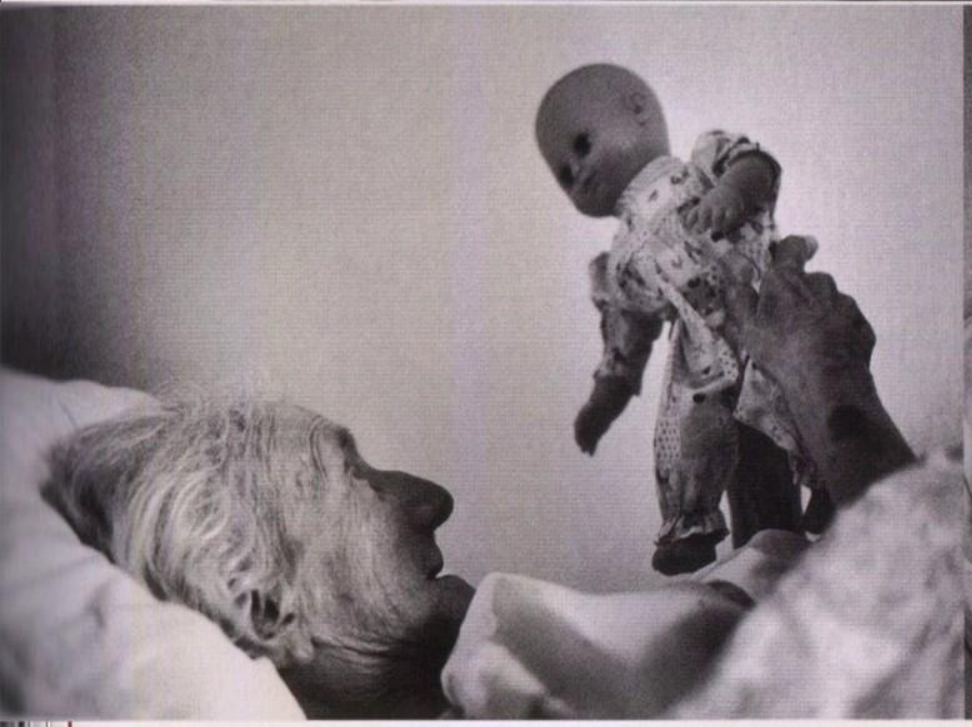

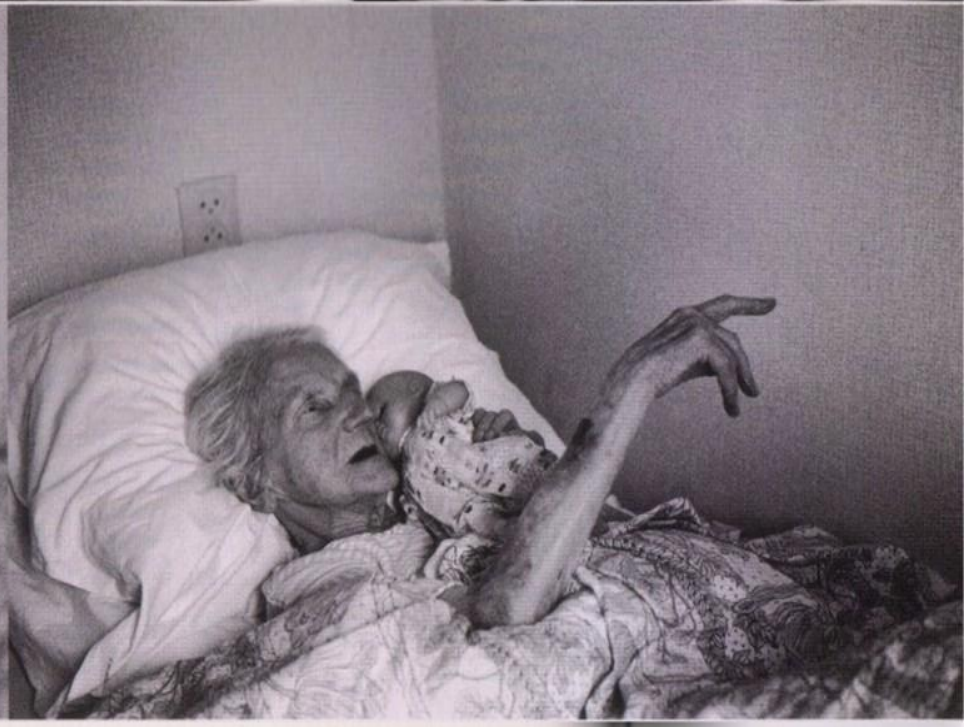

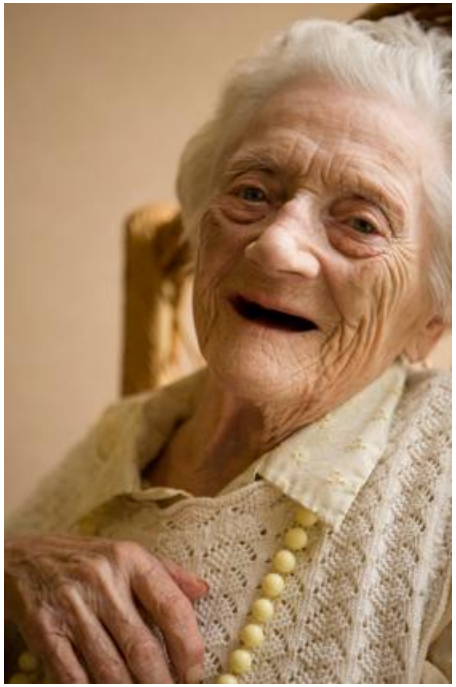

Dementiezorg

Palliatieve zorgbenadering

- Een benadering die de kwaliteit van leven van zorgvragers en hun naasten die te maken hebben met een levensbedreigende aandoening verbetert, door :
- *actief te zoeken naar mogelijkheden om positieve ervaringen te bewerkstelligen en*
- *het voorkomen en verlichten van lijden.*

Kwaliteit van leven

Wat vinden mensen met dementie belangrijk? (Dröes, Hoogeveen et al 2006)

-Gevoelsleven
-Zelfwaardering/ Zelfbeeld
-Gehechtheid
-Sociaal contact
-Plezier beleven aan activiteiten
-Lichamelijke en geestelijke gezondheid
-Zelfbeschikking en vrijheid
-Nuttig zijn/ zingeving

Het “oprollende geheugen”

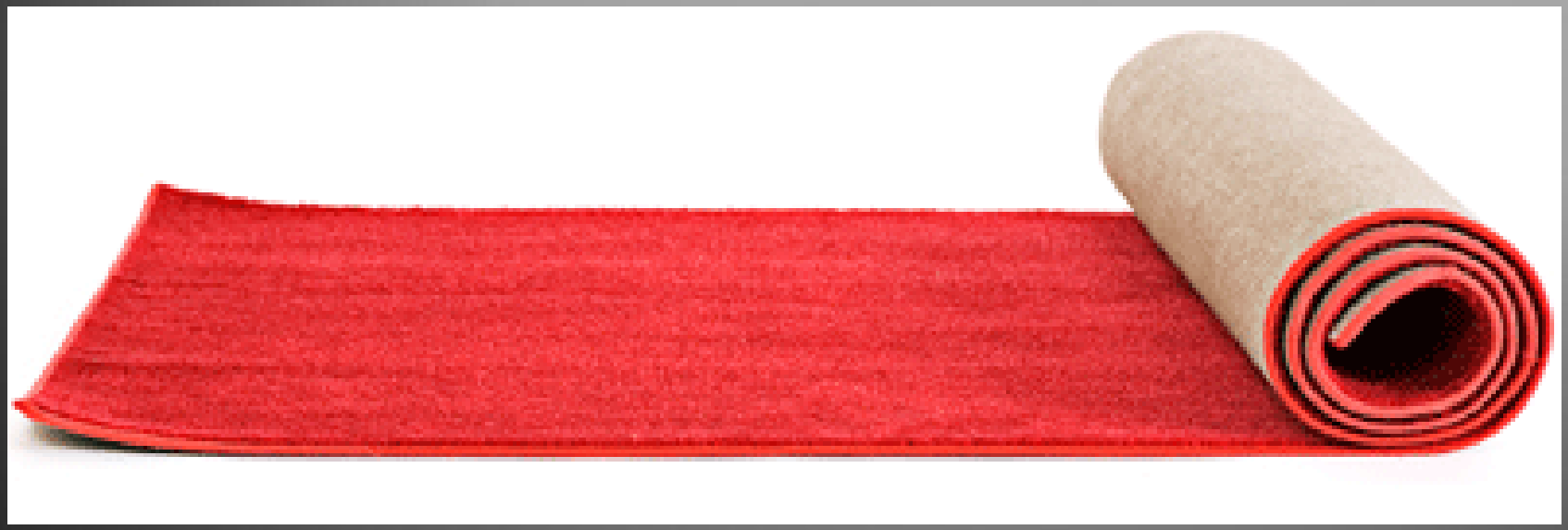

www.radio-remember.nl

Henry

This is Henry

before he hears his favorite music

And this is Henry

when he hears Cab Calloway

(OP)NIEUW GELEERD, OUD GEDAAN

Over het lerend vermogen van mensen met dementie

Bij (Alzheimer)dementie niet alle vormen van leren en geheugen gestoord

- Automatisch geheugen (herkennen van eerder geziene informatie)
- Emotioneel geheugen: positieve en negatieve ervaringen beter onthouden dan neutrale
- Routines: eenmaal geleerde vaardigheden (fietsen, de weg vinden in de buurt), vaste teksten (bijv. gebeden)

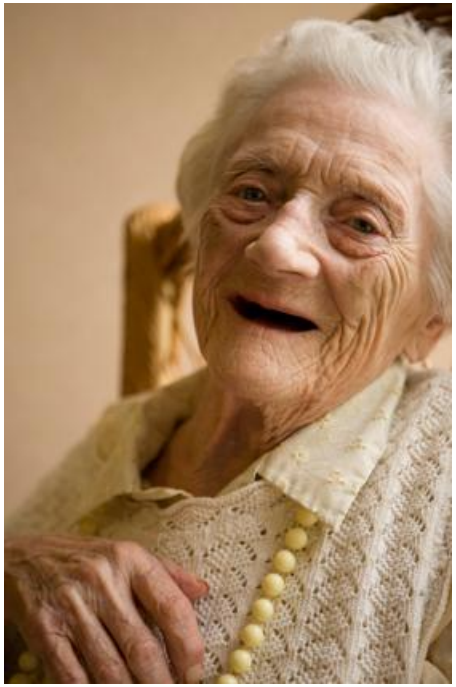

Emotioneel geheugen: ook intact bij Alzheimerdementie

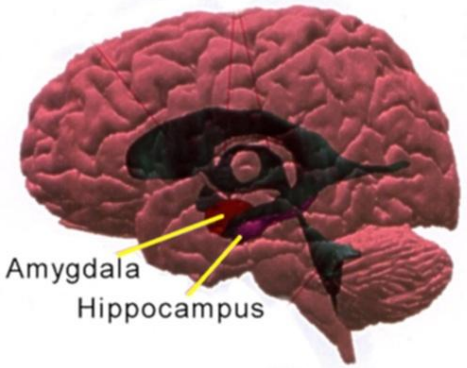

Routines: eerder geleerde vaardigheden of gewoontes

Automatische reacties uitlokken

Stimuluscontrole: de aanwezigheid van een prikkel (bijv. een voorwerp) lokt automatisch een reactie uit

Voorbeelden:
- toosten = drinken
- draaischijf = bellen
- datumklok = datum/tijd weten

Foutloos leren

- Leren zonder een fout te maken
- Beginnen bij gedrag dat al in het repertoire beschikbaar is
- In kleine stapjes naar het einddoel toewerken
- Systematisch bekrachtigen
- Fouten maken is aversief

Foutloos leren in de klinische praktijk: vaardigheden

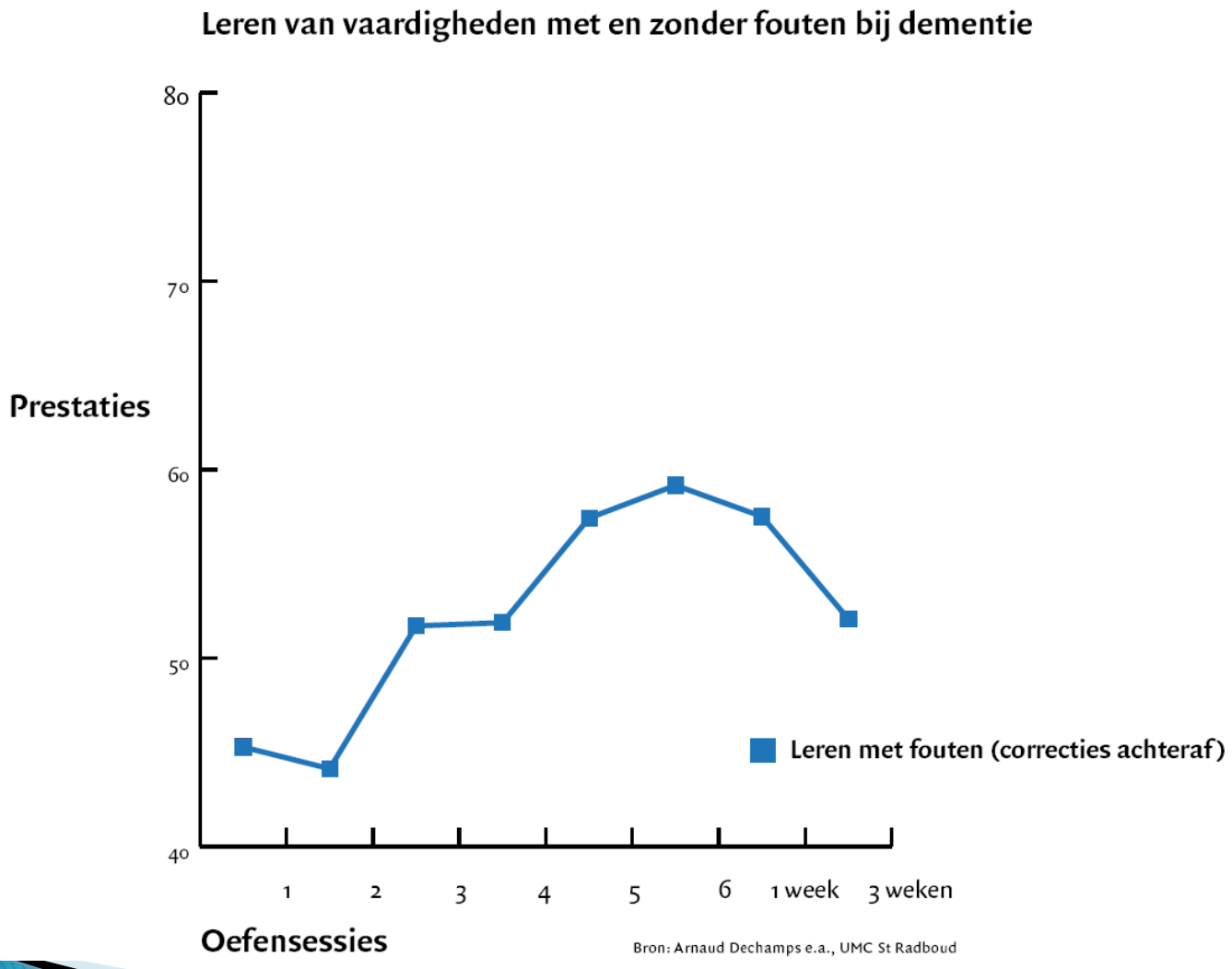

Foutloos leren in de klinische praktijk: vaardigheden

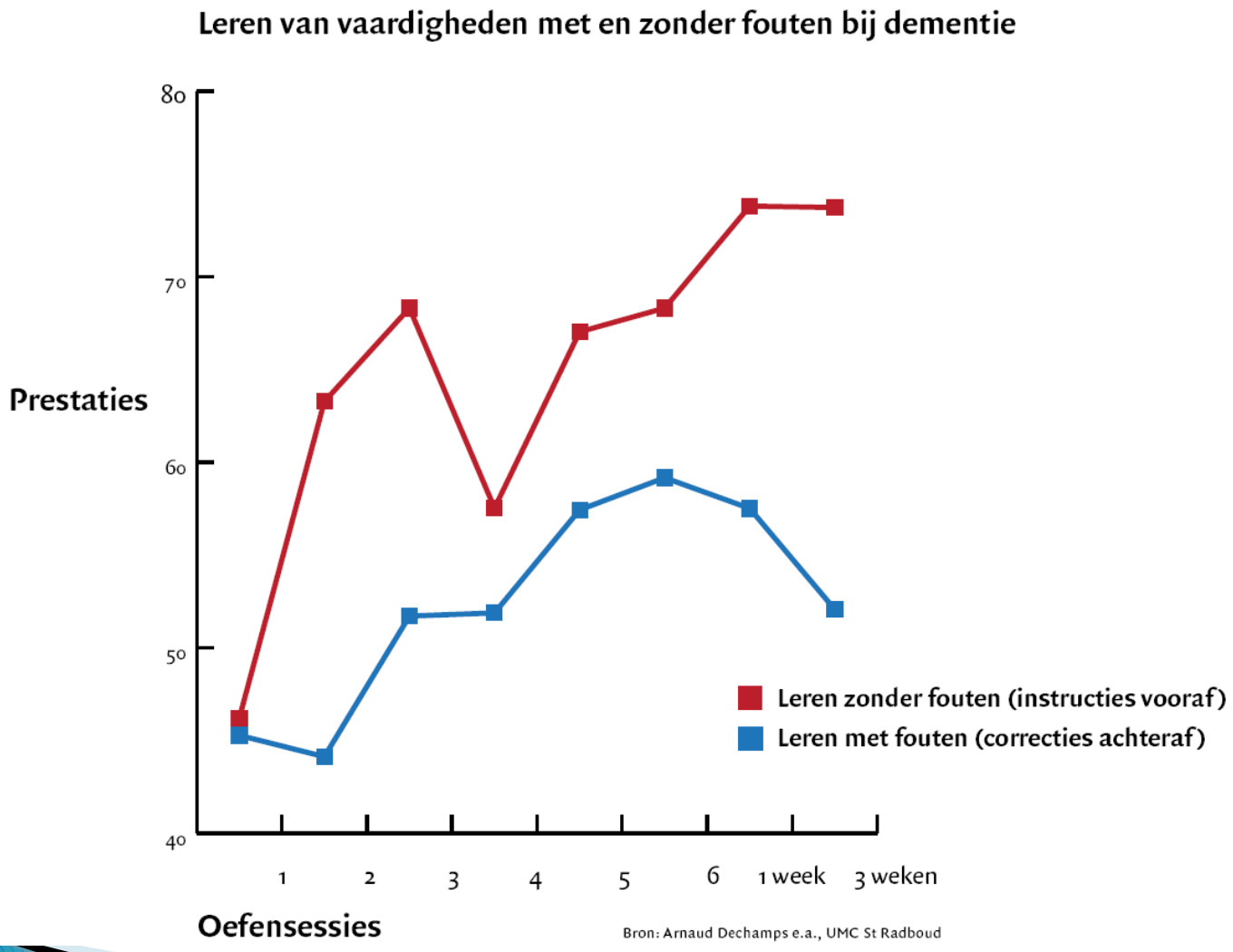

Taakanalyse

Themabespreking ‘Dementie en dan?’

- Waar komen mensen met dementie en hun mantelzorgers voor te staan nadat de diagnose ‘dementie’ is gesteld?
- Wat kunnen we doen om de kwaliteit van leven van alle betrokkenen te ondersteunen?
- Wat is er nodig om een meer dementievriendelijke samenleving tot stand te brengen?

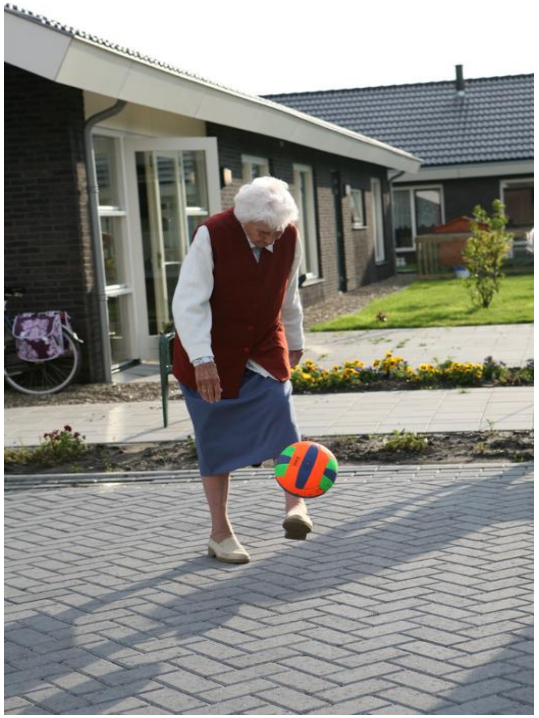

Zorgboerderijen

Dementiebestendige woning

TECHNOLOGIE THUIS · NU!

OT IB

alzheimer nederland

Alzheimer Café

De casemanager

- Advies
- Informatie
- Ondersteuning

Ontmoetingscentrum

- Activiteitenprogramma
- Informatiebijeenkomsten
- Consultatie
- Sociale activiteiten

Dementie en werk

IN GESPREK

‘Mijn werk geeft me voldoening’

Alex Linthorst over zijn leven na de diagnose Alzheimer

Al 37 *jaar werkt Alex Linthorst* **bij Agrifac Machinery B.V. in Steenwijk. Twee jaar geleden is bij hem de ziekte van Alzheimer vastgesteld. In plaats van zijn ziekte voor zijn collega’s te verbergen, besloot Alex ze van de situatie op de hoogte te brengen. Dat pakte goed uit. Agrifac toonde zich een voorbeeldig werkgever. Dieuwke de Boer toog naar Steenwijk en zag dat het mogelijk is mensen met dementie zinvol werk te laten blijven doen.**

De grote, rode deuren van het bedrijfspand van Agrifac zijn niet te missen. De receptioniste begroet me vriendelijk en binnen maak ik al snel kennis met hr-manager *Monique Jager-Kruisdijk* en *Carolina Linthorst*, de vrouw van Alex. We wachten nog even op Alex zelf, die door collega’s wordt opgehaald. ‘Ik was nog even druk met een klusje achterin de fabriek,’ zegt Alex als hij de vergaderkamer binnenloopt en ze een firme handdruk geeft. Vijf jaar geleden kreeg Alex, destijds monteur bij Agrifac, te de geten dat er iets niet klopte. ‘Ik merkte het bij het lezen,’ vertelt hij. ‘Dat wilde niet meer. Sommiddels lukt schrijven me ook niet meer. Als ik mijn best doe, kan ik mijn naam nog schrijven. Al kan ik dat alleen zelf nog lezen, denk ik.’ Zijn vrouw Carolina vult aan: ‘Het ging heel langzaam bij Alex. Ik denk zelf dat het dertien jaar geleden al begon. Ik heb lang in een Alzheimer Café gewerkt waardoor ik de symptomen al vroeger herkende. Over het algemeen ging het thuis prima. Ik herinner me dat ik eén keer heel boos op Alex werd toen hij de brommer van onze zoon wilde repareren. Hij wist wél wat hij moest doen, maar het lukte gewoon niet. “Wie is zoon de monteur, jij of ik?” riep ik hem toe.’ Alex bevestigt dit: ‘Ik kan de link niet leggen, maar hij allen meer nadenken. Het lukt me uitstekelijk wel, maar het duurt uiteraard wat langer.’

NIKS VERBERGEN

Alex: ‘Mijn moeder had ook de ziekte van Alzheimer. We hebben zes jaar lang voor haar gezorgd. Alzheimer was niet het eerste waar ik aan dacht. Maar er was verder niks aan de hand: geen spanningen op het werk of daarbuiten. Nadat ik twee jaar sopen de diagnose had gegraven, zei ik tegen mezelf: “Zoek het hogerop want dit zit niet goed.”’

Bij de uitwerking was op de herwaarde te zien dat het onderdaad van de ziekte van Alzheimer ging. Carolina: ‘Alex wilde er je nymmer jammerlijk niks van weten. Een second opinion in het VUmc Alzheimercentrum in Amsterdam gaf de doorslag. Het was echt Alzheimer.’

Alex en Carolina konden erover werkgever Agrifac mededeling te kunnen over de diagnose. ‘Ik wil niks verbergen, daar kan ik heel kort over zijn,’ zegt Alex. Als monteur voerde hij voornamelijk montage- en onderhoudswerkzaamheden uit aan landbouwmachines. Daarnaast deed hij magazijnwerkzaamheden: uitgifte van goederen voor de montage van landbouwmachines aan de hand van ranglijsten.

HR-manager Monique: ‘We merkten op een gegeven moment zelf ook dat het ›

Dementalent

Dementievriendelijke samenleving

Dementie-vriendelijke supermarkt

Ze zijn hun pincode vergeten, vragen drie keer om hetzelfde product of vergeten gewoon te betalen. Boodschappen doen kan mensen met dementie voor de nodige problemen plaatsen. Maar ook het personeel van de supermarkt weet vaak niet wat er aan de hand is en hoe men moet reageren. Als eerste supermarkt in Nederland kreeg de Albert Heijn aan de Dorpsstraat in Doorn op 8 juli in aanwezigheid van staatssecretaris Martin van Rijn het predicaat 'dementievriendelijk'. Het personeel volgde daartoe een door Alzheimer Nederland gegeven training om de verschijnselen van dementie te leren herkennen en beter met mensen met dementie om te gaan. Met succes, zo bleek na bezoek van enkele *mystery guests* die de bejegening in de supermarkt toetsten. Meer informatie: **www.alzheimer-nederland.nl** (zoek op: 'dementievriendelijke supermarkt').

Nieuws

ANTO

Antoinette Reerin
aan d

Tijdens gesprekken die ik met ouderen voerde, kwam ik niemand tegen die graag naar het verpleeghuis wilde. Dan n
liever dood, hoorde ik
eens. Mensen willen ni
hoevend worden. Med
heeft dit voorportaal v
dood een slecht imago
is het niet alleen. We s
ook niet zo goed in zo
gen klantvriendelijk t
Als ik zorginstellinge
stel ik mezelf altijd
zou ik mijn moeder
mensen toevertrouw
dat ik ervan uit moe
gaan dat die organis
op basis van kennis
date is en van succ
beelden elders. En
ook dat men dat al
om elke dag een b
worden. Zorginstel
dat weinig. Vaak o
cultuur om perma
kaar te leren en te
ken naar meer lee
de bewoners. En
men een bepaalde

Dementie Vrienden

Public Health England

Become a Dementia Friend

dementiafriends.org.uk

(OP)NIEUW GELEERD, OUD GEDAAN

Over het lerend vermogen van mensen met dementie

Frans Hoogeveen

www.franshoogeveen.com